

Eerst stellen wij ons tot taak de verschillende opinies van onze lezers zonder veel commentaar weer te geven.

Daarna pas treden we in beoordeeling. De meeste deelnemers concentreeren hun reformatorische wenschen op enkele punten.

Er zijn er ook, die de prediking meer algemeen overzien en zich blijkbaar hebben afgevraagd, waar over heel de linie verbeteringen vallen aan te brengen.

Deze laatste brieven zijn over het geheel zeer zakelijk gehouden.

Wij willen er een paar uitkiezen en die hier afdrucken.

Anderen mogen zich daardoor niet verongelijkt achten of meenen, dat wij aan hun oordeel minder waarde hechten.

De eerste is van een ouderling in een onzer Gereformeerde Kerken:

Uw uitnodiging in „De Reformatie“ van 11 Nov. j.l. geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen in zake de prediking.

Ik weet niet of Uw vraag ook insluit de wijze waarop een preek wordt voorgedragen, waarmee wij eenigszins op het terrein der welspreekendheid komen. Ook daarover valt heel wat te zeggen. Hollanders zijn in doorsnede geen geboren redenaars. (Laatst werd door den parlementairen verslaggever van de „N. R. Ct.“ terloops nog de opmerking gemaakt dat de communist Lou de Visser een van de beste redenaars van ons parlement kon zijn, indien hij wat minder bombastisch deed.)

Wanneer men b.v. denkt aan de Fransche kanselredenaars, destijds Bossuet, den man van de prachtige „sermons“ en „oraisons funèbres“ en, om van den nieuweren tijd te spreken, Doumergue, Frank Thomas, Saillons, enz. (ik hoorde ook eens een flinken redenaar in de Madeleine te Parijs) dan kan men niet anders zeggen dan dat wij op dat gebied in Holland ontzaglijk veel missen. Want het blijft immers waar dat een degelijke preek, die een minder schoonen vorm heeft en saai wordt voorgedragen, er bij de hoorders minder „ingaat“. Doet men bij ons niet te weinig aan letterkundige vorming enz. van de a.s. predikanten? Een tijd als de onze met zijn vele beroeringen op politiek gebied, zijn vindingen van meer wetenschappelijke aard als radio, verkeer, techniek, zelfs sport, biedt toch ook veel stof om er beelden aan te ontleenen voor de prediking?

De preeken hebben nog al te vaak min of meer iets van een opstel, van een verhandeling over een theologisch onderwerp. M.i. moet een predikant iets zeggen tot zijn hoorders, hen toespreken, in één woord contact zien te krijgen met de gemeente. Dat laatste kan, geloof ik, ook wel plaats vinden zonder dat de prediker, wat men noemt „een begaafd spreker“ is.

Vanzelf komen we hier tot de kwestie dat men zoo dikwijls de klacht hoort dat de predikanten te eenzijdig dogmatisch preeken. Ik geloof niet dat men bij die klacht direct aan oppervlakkigheid moet denken. Men kan zeer goed van meening zijn dat de dogmatiek haar eereplaats moet behouden en toch een z.g. dogmatische prediking minder gewenscht achten. Een 15 à 20 jaar geleden was dat verschijnsel van eenzijdige dogmatische prediking misschien nog algemener. Het bezwaar daarbij is dat heel wat predikanten, die een dogmatisch betoog leveren, niet de kunst verstaan die dogmatiek te laten „leven“, wat b.v. Dr. Kuyper zoo meesterlijk kon. Indien de gemeente de leerstellige vraagstukken hoort toelichten, met ik zou haast zeggen een voelbare aansluiting aan het zieleleven, dan zal men niet klagen over te dogmatische behandeling.

Dit laatste brengt mij tot wat men noemt het systeem van een aparte toepassing. Ik zou de vraag willen stellen of het systeem om niet afzonderlijk een toepassing te geven maar deze min of meer door de heele preek te laten loopen, niet aan te bevelen is. Hoewel men terecht wel eens tegen eenzijdige subjectieve prediking waarschuwt, is het zeker niet ongewenscht dat het gezond bevindelijke element naar voren komt. De eisch van de doorgaande bekeering en de verhouding der ziel tot God mogen in de prediking niet ontbreken.

M.i. is het ook gewenscht dat zooveel mogelijk in de prediking de geweldige grootheid Gods geteekend wordt. De gemeente moet onder den indruk van haar eigen nietigheid tegenover Gods almacht komen. Ik denk hier b.v. aan de prediking van wijlen Ds J. C. Sikkel, die zoo aangrijpend de majesteit Gods tegenover 's menschen nietigheid wist te stellen.

Een laatste opmerking wilde ik maken in zake de exegese in de prediking. Daar wordt misschien wel eens te weinig aan gedaan tot schade van de gemeente. Hoewel ook hier overdrijving schandaal, heb ik den indruk dat een flinke exegese er toe bijdraagt dat het inzicht in de Schrift verdiept wordt. Sommige predikers hebben b.v. nog al eens de gewoonte om een lange inleiding aan de eigenlijke tekstverklaring te laten vooraf gaan, het verband! Daarna volgt een eenigszins korte verklaring van den tekst, terwijl men eindigt met een toepassing of ook wel met opmerkingen van praktischen aard. Hoezeer deze laatste ook interessant mogen zijn, aan te bevelen is de methode, geloof ik, niet.

Met aarzeling geef ik deze opmerkingen ten beste. Ze zijn afkomstig van een leek, die zich zeer goed bewust is van de ontzaglijke moeilijkheid die voor een predikant aan het geregelde preeken moet verbonden zijn. Toch ben ik zoo vrij ze naar voren te brengen, terwijl ik met belangstelling Uw artikelenreeks over Reformatie in de prediking tegemoet zie.

Hier volgt het tweede schrijven:

Garne zou ik mijn kritiek in een aantal opmerkingen omtrent de bediening des Woords samenvatten. Ik meende daartoe op de volgende punten de aandacht te moeten vestigen.

Wat den inhoud betreft:

10. Wij hebben noodig een bediening van het Woord

Gods in zijn VOLLEN OMVANG, waarbij de CENTRALE beteekenis van het verlossingswerk van Jezus Christus naar voren wordt gebracht.

Toelichting: meermalen is mij gebleken dat, zij het dan meestal niet theoretisch, toch praktisch het verlossingswerk van Jezus Christus beperkt wordt tot de vergeving der zonden en de eenmaal te verwachten zaligheid. Deze beperking is in strijd met het Woord Gods. Volgens de Schrift is Christus de Middelaar der herschepping, die in beginsel is tot stand gebracht en bij Zijn wederkomst ten volle zal geopenbaard worden. Jezus Christus heeft dus beteekenis voor heel het leven der schepping, voor heel het menselijke leven in al zijn verhoudingen, in zijn vollen omvang. De bediening des Woords dient gericht te zijn om die beteekenis van Jezus Christus meer en meer te doen zien. Dan krijgen we geen „sociale preeken“, waar sommigen wel eens om vragen, maar dan krijgen we preeken die putten uit de bronwel des levens en hoe zou daarbij het sociale kunnen worden uitgesloten? Daarbij sluit ge niets uit, maar alles in.

20. De bediening des Woords zij objectief en subjectief beide, in goede evenwichtigheid.

Toelichting: Den nadruk zou ik willen leggen op het evenwicht, dat soms tusschen beide zoek is. Het gevaar is niet denkbeeldig dat over de dingen gesproken wordt, zonder dat ons eigen hart het tempo en het ritme aangeeft, terwijl anderzijds mij ook wel opgevallen is, hoe sommigen het Woord Gods zoo weinig zelf laten spreken en zoo sterk hun eigen hart. Het Woord Gods zou als het daar ligt late men allereerst spreken.

30. Bij de bediening des Woords worde steeds uitgegaan van het verbond Gods.

Toelichting: Wanneer een Dienaar des Woords de bediening begint zonder aanspraak, dus zoomaar, is er iets niet in orde. Hij bedient het Woord Gods voor de gemeente van Christus. Niet voor een samenroep van allerlei menschen waarvan men hoopt dat zij zich nog eens mogen bekeeren, of die men eens duchtig met hel en verdoemenis dreigt. De bediening des Woords behoort uit te gaan van deze schriftgedachte dat Gods Geest in de zielen van de gemeente een werk Gods heeft gewerkt, en dat het nu de taak is van den Dienaar des Woords, dit leven door het Woord Gods tot ontplooiing te brengen. Daarom evangeliseere men niet in de kerk, maar buiten de kerk, om de afgewandelen te brengen tot de kerk.

40. Bij de bediening des Woords late men gemeenschap en individu beide tot hun volle recht komen.

Toelichting: Deze opmerking houdt ten nauwste verband met het onder sub 3 genoemde. Christus heeft zich een gemeente uitverkoren, niet los naast elkaar staande individuen. Men keere de volgorde niet om door te zeggen dat omdat er kinderen Gods zijn daar en daar, er nu een gemeenschap is. Immers de Schrift leert duidelijk dat er eerst is een gemeenschap in den Raad Gods van te voren gedacht en dat ik door Gods goedheid daarbij mag behooren. Deze gemeenschaps-gedachte dient onder ons veel sterker naar voren te worden gebracht in de prediking. Natuurlijk verwaarlooze men daarbij het individuele, het eigene niet. Want dit is soms een even dreigend gevaar.

50. De bediening des Woords spreke het Woord Gods voor onzen tijd.

Toelichting: Deze opmerking staat in nauw verband met die onder sub 1, maar dient toch afzonderlijk vermeld. Elke tijd heeft eigen behoeften, en elke plaats heeft eigen behoeften. Dat wil niet zeggen dat we Gods woord moeten aanpassen aan onze behoeften, maar wel dat wij in onzen nood, in den nood van het heden Gods licht moeten opvangen, opdat dat licht ons pad verlichte en wij den weg leeren kennen en anderen daarop wijzen en het woord leeren spreken dat God voor dezen tijd te spreken geeft.

Wat den vorm betreft kan ik kort zijn.

10. Verbetering van de voordracht.

Toelichting: De voordracht van velen van onze D. d. W. laat dikwijls te wenschen over. Dit zou tot een minimum kunnen gereduceerd worden, indien men door het nemen van spraak- en voordrachtlessen verbetering zocht. Men zij ook natuurlijk in zijn voordracht.

20. De taal van onze preeken zij de taal van het heden.

Toelichting: Valsche rethoriek vindt men nog in vele preeken verwerkt. De vernieuwing die onze taal heeft ondergaan sinds '80 oefene meer invloed dan tot nu toe. Persoonlijk ken ik predikanten, die hun preeken wat de taal betreft verrijkt hebben door het lezen van moderne literatuur.

Deze opmerkingen dragen een algemeen karakter en slaan in hun algemeenheid niet op bepaalde predikanten, al gaat de een soms aan dit, de ander aan dat euvel mank. Wel meen ik dat in 't algemeen de preek in dezen trant aanvulling behoeft. Ik wil echter eenigszins de geweldige moeilijkheden waarmee onze D. d. W. te worstelen hebben, onderschatten. Maar indien hun verwachting ook in dezen van den Christus Gods is, zullen zij immers nimmer beschaamd uitkomen!

Duidelijkheidshalve herhaal ik nog eens, dat overname nog geen instemming in alle details betekent.

— Schipperen?

Meer dan een, die kritiek oefent op het bekende rapport over art. 2 legt de Commissie geschipper ten laste.

Men spreekt van twee wallen eten enz.

Men ziet op den achtergrond de Commissie de hoofden bij elkander steken en de vraag opwerpen: hoe kleeden wij ons rapport zó in, dat het de sympathie én van de Gereformeerde Kerken én van de schismatische kerken wegdraagt?

Al weet ik van de overwegingen der Commissie niets af, toch durf ik wel verzekeren, dat de vraag de discussie niet kan hebben beheercht.

Indien men zichzelf eens in de Commissie dacht, zou het oordeel allicht anders uitvallen.

Reken ik naar mij persoonlijk, dan ga ik met de conclusies der Commissie geheel akkoord.

Toch zit bij mij geen gedachte, hoe tijdelijk ook voor, om daarmee den schismatieken broeders ter wille te zijn.

Ook ben ik van oordeel, dat zonder hun financiëlen steun de Vrije Universiteit zeer wel kan bestaan.

Om te hunnen gelieve ook maar eenigszins met de beginselen te schipperen, weiger ik beslist.

Zelfs al zou de Vrije Universiteit daardoor financieel in het gedrang komen, dan zou ik de eerste zijn om geschipper sterk te laken.

Niettemin blijf ik er bij: de conclusies van de Commissie konden gezien haar opdracht naar den inhoud, moeilijk anders luiden.

Onze Universiteit mag zelfs niet den schijn op zich laden kerkelijk te zijn of te worden.

Aan den anderen kant heeft de Commissie in haar tweede conclusie het principe, dat op de synode te Assen en Groningen konkrete toepassing vond, materieel voldoende duidelijk uitgedrukt.

Wij hebben nog niet gelezen, dat iemand een betere redactie voorstelde.

Het verwijt van geschipper is geheel en al onverdiend.

— Onze kerken niet vertegenwoordigd.

Bij de herdenking, dat voor 300 jaar de Reformed Church in Amerika werd geplant, waren onze kerken niet vertegenwoordigd.

Wel waren daar afgevaardigden van de Ned. Hervormde Kerk aanwezig en hebben, voorzover dit uit de verslagen valt af te leiden, daar gesproken, alsof de Hervormde Kerk in Nederland en de Reformed Church in Amerika zusterkerken in den vollen zin des woords zijn.

Of ook aan onze Deputaten voor de Correspondentie met de buitenlandsche kerken een uitnodiging is gezonden weten we niet.

Wij achten dit wel waarschijnlijk.

Dat zij niemand naar New-York deputeerden is te verstaan.

Het crediet van f3000, dat hun door de laatste synode is verleend, laat de bekostiging van zulk een afvaardiging niet toe.

Ook schuilt er een moeilijkheid in om met de afgevaardigden van de Ned. Herv. Kerk saam de herdenking bij te wonen.

Dit verhindert evenwel niet, dat wij dezen gang van zaken betreuren.

Nu krijgt men den indruk, zoowel in Amerika als hier, dat de Hervormde Kerk en de Reformed Church bij elkander hooren.

Die indruk is verkeerd.

De Reformed Church bij de Nederl. Herv. Kerk te vergelijken beteekent haar onrecht doen.

Zeker, in het Oosten van Amerika is de Reformed Church niet zoo trouw aan de Gereformeerde belijdenis als in het Westen.

Maar in heel het Westen is de toestand gezonder dan in de Hervormde Kerk ten onzent.

Van leervrijheid is daar geen sprake.

Velen in de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika dragen er dan ook hartelijk leed over, dat zij en de broeders uit de Reformed Church nog altijd gescheiden leven.

Over oorzaken en mogelijkheden spreken we nu niet.

Wij meenden dit te moeten opmerken om den verkeerden indruk, zooveel als in ons vermogen is, weg te nemen.

HEPP.

P. S. Doordat een foto nog niet gereed is, plaatsen we ditmaal het vervolgartikel over „In de Donaulanden“ niet.

H.

De Groen-tentoonstelling te Hilversum.

In de gezellig ingerichte Leeszaal van de Openbare Christelijke Bibliotheek te Hilversum is een tentoonstelling georganiseerd, belangrijk om wat tenoegesteld wordt, maar vooral ook, om de gedachte, die achter deze expositie staat. We achten haar van zooveel beteekenis, dat we onze gewone wekelijksche boekbespreking onderbreken, om op die tentoonstelling de aandacht te vestigen en er de belangstelling voor te wekken van ieder, die maar even in de gelegenheid is, haar te bezoeken. 't Is de „Mr G. Groen van Prinsterer-tentoonstelling“, de samenvoeging van een collectie bescheiden en curiositeiten, die den vader der antirevolutionaire partij betreffen en een verzameling van bijkans al zijn geschriften.

Het belang van deze tentoonstelling nu ligt allereerst in de gedachte, die er achter staat. Want als er één ding is, waaraan onze kring in dezen tijd behoefte heeft, dan is het aan een klaar besef van de beteekenis, die het leven en de arbeid van dezen onwaardebaar-groeten voorganger heeft gehad. Het oudere geslacht, zij, die Groen gekend hebben als tijdgenooten en getuigen zijn geweest van zijn heroïsme in den strijd voor een heilig levensbeginsel, die hem hebben liefgehad met de liefde, die uit dankbare erkenning ontspruit, dat oudere geslacht gaat heen. En er blijft een jongere

1) Van 18 Juni tot 14 Juli, Havenstraat 71, geopend elken werkdag van 2½-5½ en van 7-10.

generatie, die dat verleden van strijd en zegen niet dan bij overlevering kent en in de genieting van de verkregen zegeningen dreigt te verzeten hen, aan wie ze, naast God, te danken zijn. Groen is voor hen een figuur uit het verleden en niet meer, of althans te weinig, de man, wiens grootsche arbeid nog in het heden de rijkste betekenis heeft. Men is er zich niet van bewust, gelijk de anderen dat wisten, dat in Groen's geschriften een onschatbare rijkdom ligt aan materiaal, dat voor den beginselstrijd in het heden nog zijn volle waarde heeft, dat van Groen te leeren valt belijden en beleven, beginselvastheid en belijning en dat een zich verdiepen in Groen's gedachte en in de geschiedenis van zijn leven beteekent verheldering van inzicht in de praktijk van het leven des geloofs.

Daarom is het noodig, dat onze tijd tot de kennis aangaande Groen wordt teruggebracht en het is een verblifdend verschijnsel, dat allerwege onder ons de Groen-studie wordt ter hand genomen. Er verscheen een nieuwe editie van zijn „Ongeloof en Revolutie“, met de uitgave van zijn Brieven werd een aanvang gemaakt, in onderscheiden artikelen werden zijn denkbeelden opnieuw aan de orde gesteld — alles bewijst, hoezeer men gevoelt de waardij, die in grondige kennis omtrent Groen's betekenis gelegen is.

Dit besef nu staat ook achter deze tentoonstelling. En dat geeft allereerst haar haar groot belang. Wie deze keurig verzorgde expositie bezichtig, krijgt een voortreffelijke indruk van den persoon en het werk van Groen: de papieren, de bescheiden, de brieven, die hier uitgespreid liggen vertellen, welsprekend in hun soberheid, wie Groen is geweest en wat groote dingen God door hem heeft gedaan. „Het zijn“ om een woord van Groen zelf te gebruiken, „de herinneringen, de verhevene herinneringen, die verbonden zijn aan dat schijnbaar niets beteekenende, die de verbeelding wieden doen aanschieten, die het gevoel in vlam zetten“. Door een brief, dien men daar voor zich ziet, een officieel stuk, dat van Groen's hoogen staat getuigt, de gansche serie geschriften, schiet inderdaad de verbeelding wieden aan; men gaat Groen zien als staatsman, geleerde, vriend, echtgenoot, hovenier als „Evangelie-bijder“, als Christen, wien hij zeldzame grootheid van geest, kenmerkte een schier kinderlijke eenvoudigheid van hart. En men heeft een les der historie gehad, onvergetelijk.

Met groote toewijding is op deze tentoonstelling samengebracht, wat een beeld geven kan van Groen en zijn werk. We kunnen niet alles opsommen, wijzen slechts op enkele dingen. Eerlang zal een volledige catalogus verschijnen van alles wat hier geëxposeerd is geweest en dan heeft elke belangstellende een compleet overzicht.

Allereerst liggen er een aantal stukken, die heenwijzen naar Groen's jeugd: keurig geschreven schoolwerk, een proeve van Dermouts catechisatieles, getuigenschriften van de Nutsschool, die hij bezocht. Voorts het testimonium van de bekroning zijner prijsvraag-verhandelingen, zijn beide doctors-bullen, zijn aanstelling bij het kabinet des konings. Een merkwaardig specimen van deze rubriek is vooral de „Excerpta Borgeriana de Historia Philosophiae“. Groen's dictaat van het college van Prof. Borger, dat proeve is van de zorgvuldigheid, om welke hij reeds in zijn studententijd bekend was.

Dan komen de brieven, van zijn vrienden, van en aan officiële personen, een pracht-collectie portretten, waaronder zeer zeldzame, een aantal familiebescheiden en enkele benoemingsstukken (ridd. Ned. Leeuw, Commandeur Ned. Leeuw, Staatsraad in buitengewonen dienst).

Onder deze tentoongestelde brieven nemen een bijzondere plaats in, die, welke tot de collectie Wormser behooren. En, als we daarvan iets meer zeggen, is het, om eventuele bezoekers vooral op die brieven opmerkzaam te maken. Ze zijn meest van de hand van Groen's vrouw, de edele, eminente Vrouwe van de Hoop van Slochteren, die door haar krachtig geloof en alles-overspannende liefde, de teerheid van haar hart en den adeldom van haar karakter van zoo onschatbare betekenis is geweest in en voor Groen's leven. Niet zonder reden heeft Allard Pierson gezegd, dat „Groen is gekomen, waar hij is gekomen, aan een vrouwelijke hand“.

Opmerkelijke van deze brieven is, dat ze Mevr. Groen's mededeelingen bevatten aan den trouwen vriend Wormser, over Groen's laatste levensdagen. En dan straalt er in haar geloofskracht, die glanst over de donkerheid van den dood. Treffend b.v. is wat ze schrijft, na Groen's heengaan: „'t gemis is zoo groot, maar heerlijk en helder 't uitzicht. Gods hulp en genade zullen niet ontbreken, waar wij die in 't gevoel van behoefte waarlijk zoeken“. En een sprekend getuigenis van haar groote liefde, maar ook van haar rijk geloof in den brief, die de tijding van Groen's sterven bevat: „Heden overleed mijn dierbare echtgenoot...., in het onwrikbaar geloof aan zijn Heer en Heiland, wien hij zijn leven gewijd heeft. De scheiding eener echt-verbintenis van 48 jaren met zulk een man vervult mijn ziel met diepen rouw. Alleen de troost des Evangelies en de hope eener zalige hereeniging lenigt mijne smart....“.

Hier, bij deze verzameling brieven, is het vooral, dat de verbeelding vleugelen aanschieft, want in de stille beschouwing van deze vergeelde papieren gaat voor den lezer Groen's rijke leven stralen in eenwigheidslicht en leert men verstaan, welke de bron is geweest van zijn kracht, temidden van miskenning en teleurstelling....

Op een afzonderlijke tafel liggen Groen's uitgaven. Behoudens enkele onuitgegeven stukken is de gansche serie compleet en, omdat zooveel mogelijk is getracht, ook de verschillende drukken der boeken en brochures samen te brengen, is deze collectie een betekenisvolle verzameling. Niet het minst door de catalogisatie van deze groep zal de tentoonstelling blijvende waarde hebben. We vonden er enkele zeldzame edities, o.m. het Register op Groen's Handboek van A. J. van Lummel en de kaartteekeningen van „Mr C....“ Door de medewerking van velen is deze mooie verzameling tot stand gekomen.

De vermelding van dit alles — zij het vluchtig — moge voldoende zijn om te bewijzen, wat we zeiden aan 't begin van dit artikel, dat de tentoonstelling ook belangrijk is, om wat tentoongesteld wordt. Zoowel voor hen, die zich met de Groen-studie bezig houden, als voor degenen, die als algemeen-belangstellenden komen, is hier veel te zien.

Niemand minder dan onze eminente Groen-kenner, Prof. Mr D. P. D. Fabius, heeft deze tentoonstelling bij het antirevolutionaire volk ingeleid. Hij deed dat in een kort, maar veelzeggend woord, dat we hier overnemen, ook, omdat het zoo precies de betekenis van de groote Groen-figuur in het licht stelt.

Groen van Prinsterer's leven, sinds hij zich had aangesloten bij de „sekte“, die „overal tegengesproken“ wordt (Handel, 28:22), is een martelaarslijden, een kruisweg geweest.

Een „Hollander van top tot teen“, zooals van hem Generaal Knop getuigde; aan wien niets on-Nederlandsch was, dan zijn Fransche voorname alleen, gelijk Mr Levy verklaarde; geloovig Christen; van harte verknocht aan het Calvinistisch beginsel, dat volgens Yruin den Nederlandschen Staat heeft gesticht; man van schitterende bekwaamheid, op wien reeds vóór zijn 25ste levensjaar het oog voor twee hoogleeraarszetels was gevestigd; staatsman van finen aanleg en zeer edel karakter; — deze man wordt immers in vereering omstouwd, in liefde gedragen, althans door alle Nederlandsche christenen, die zich geesteskinderen van de Hervorming noemen?

Hoe anders het geweest is!

Als een eenzame heeft hij geworsteld. Als „vreemdeling“ voelde hij zich, nog aan het einde zijns levens, in zijn Vaderland.

Ook heeft hij zich zijner armoede niet geschaamd; die veeleer uitgestald voor aller oog.

Thorbecke had eene school gevormd; maar hij? Zelfs had hij niet eene partij gesticht. Zijne geschriften vonden geen afrek. Hun inhoud werd zelfs door de Christelijke pers niet doorgegeven. Zelfs in Christelijke kringen was het vaak, alsof men beducht was voor zijn naam.

Nochtans wist hij, dat de bredere Christelijke kringen eens geestes met hem waren. Naar hen ging dan ook uit de liefde van zijn hart. „Het orthodoxe Volk (grootendeels door de vrees Gods voor het veldwinnend ongeloof tot dusver onbruikbaar is mij“ — zoo schrijft hij in roerenden eenvoud „waar ik getrouwd was, nooit ontrouw geweest“.

In de verwakking van „dat Volk, van die lui“, veelzins schapen zonder herder, ligt nog, onder God's zegen, alleen hope voor Nederland. Daartoe drage ook deze tentoonstelling bij.

En die vrucht kan zij ook opleveren, want — 't is een woord van Groen zelf als hij spreekt over beroemde vaderlanders — „...de grootheid, blijkbaar in daden en geschriften, behoeft niet onbekend voor ons te zijn en, als wij ze kennen, dan staat er voor hen een duurzame gedachteniszuil opgericht in onze dankbare harten...“

C. T.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het communisme.

Steeds meer blijkt, dat er met de communisten niet te praten valt. Ondanks verdragen en vriendschapsbetuigingen beginnen de heeren uit Moskou, zodra zij ergens vasten voet aan wal hebben gezet, met hun agitatie en samenzweringen en vormen op deze wijze een gevaar voor elke staatkundige en maatschappelijke orde.

In zeker opzicht behoeft dit geen verwondering te wekken. De beginselen van Marx laten geen andere mogelijkheid open. Wie communist wil zijn en daar ernst mee maakt, moet noodwendig een gevaar voor den Staat zijn.

De Staat is in zijne oogen het klasse-instituut der kapitalisten, waardoor alle maatschappelijke verhoudingen worden gehandhaafd.

Het gezag is niet anders dan het recht van den

sterkste en wie zich dus van dat gezag meester kan maken toont daarmee de sterkste te zijn en dus het recht te hebben.

De revolutie is in dit stelsel dus niet iets bijkomstigs of willekeurigs, maar integendeel een der hoofdkenmerken.

Dat men dit zelf goed begrijpt en er ook naar handelt, blijkt uit een bericht in „De Standaard“, dat we hier laten volgen.

„De communistische internationale heeft een nieuw officieel ontwerp-program gepubliceerd, dat op 25 Mei j.l. te Moskou is aangenomen en voor alle revolutionaire partijen in de wereld geldt.“

Het program geeft den massa's den raad de unie van Soffjet-republieken als het eenige vaderland te beschouwen en vooral krachtig te werken voor revolutie in Engeland, de Vereenigde Staten en Duitschland.

Het program wijdt vrij veel aandacht aan de consolidatie van de revolutie, wellicht meer dan aan het verwerpen van de revolutie zelf.

Wanneer de bestaande regeeringen zijn omvergeworpen, aldus het program, moeten de communisten de fabrieken, banken, spoorwegen en kerkelijke eigendommen verbeurd verklaren. Alle openbare schulden en particuliere schulden aan kapitalisten moeten nietig worden verklaard. Zij moeten ook de voorraanstaande leden uit de middenklasse vernietigen, evenals generaals, officieren en andere notabelen. „Een aantal van hen kan misschien gespaard worden wegens hun organisatie-talenten“. Ook technische specialisten moeten gespaard blijven, omdat zij noodig zijn voor een constructieve politiek. Alle partijen, met uitzondering van de communistische, moeten onthouden worden.“

Daarna wekt het program nog op om het geestelijk leven in handen te nemen, alsmede de dagbladen, drukkerijen en theaters te bezetten.

Wordt er weerstand geboden dan zal een periode van militant communisme noodig zijn.

Wat dit laatste beteekent weten we door de berichten uit Rusland al vrij nauwkeurig.

Wisten we het niet dan zouden de methoden van het eenige communistische Kamerlid dat we hebben, ons kunnen inlichten.

Dit heerschap gebruikt, althans naar „Het Volk“ meldt, zeer duidelijke argumenten en heeft, om in een vergadering eene dame tot zijn zienswijze over te halen haar neergeveld met een knuppel. Het doel eenigzins vreemd aan van dezen held te lezen, dat hij zoo ongeveer in iedere vergadering der Tweede Kamer het woord voert.

Steeds meer blijkt trouwens, dat in vertegenwoordigende en regeerende colleges methodes mogelijk zijn en personen optreden, die in fatsoenlijk gezelschap gewoerd worden. Het zou zeer zeker in 't belang van land en stad zijn als dit niet mogelijk was.

Ook in het dulden van het communisme kan men te ver gaan en gaat men te ver.

In een tijd waarin alle grondslagen schijnen te wankelen en zooveel alle houvast verliezen, kan men niet straffeloos een maatschappij en staat onthoudende leer laten prediken en men kan dit te minder wanneer gelijk in Oost-Indië met een handjevol menschen een bevolking van ruim 40 miljoen binnen de perken der wet gehouden moet worden.

Zelfs de tooverwoorden „democratie“ en „parlementaire stelsel“ hebben niet een inhoud, die zoo kostbaar is, dat in elk geval de doorvoering verzekerd moet wezen.

E. VISSER.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stemmen.

Het geval-Prof. J. du Plessis in Zuid-Afrika.

Uit Zuid-Afrika ontvingen we enkele brieven naar aanleiding van het geval-Prof. J. du Plessis.

Daarin werden ons eenige vragen gesteld, welke wij hopen te beantwoorden.

Wij zagen echter uit naar meer licht vóór we ons een voorstelling konden vormen.

Nu schrijft prof. J. A. du Plessis van Potchefstroom in „Die Kerkblad“ van 15 Mei 1928 over zijn naamgenoot prof. J. du Plessis van Stellenbosch en verschaft daarin gegevens, waardoor de konstellatie ons veel duidelijker wordt.

Wij nemen hier zijn artikel in zijn geheel over.

Daar bestaan nu tengevolge van die jongste ontwikkelinge, waarvan ek in die vorige „Kerkblad“ melding gemaak het, 'n kriesis in die Ned. Geref. Kerk. Drie Sinodes het nou gehandel oor „Het Zoektielt“ en Prof. du Plessis.

Hier volg die besluit van die Natalse Sinode:—

„Die Kurator van die Kweekskool gee verslag wat met dank aangeneem word. Op hierdie stadium moes die volgende beskrywingspunt bespreek word: „Die Sinode spreek sig uit vir stipte handhawing van die leer van ons Kerk by die onderwys aan die Teologiese Kweekskool op Stellenbosch waar die leeraars vir die Kerk opgelei word“, maar op voorstel van dr. Besselaar word die volgende besluit aangeneem: „Gehoor die diskussie en voorgelese privaat korrespondensie deur ons verteenwoordiger op die Kweekskool Kuratorium besluit hierdie vergadering (a) van die beskrywingspunt af te stap en (b) sy volle vertrone uit te spreek dat ons verteenwoordiger op die Kuratorium sal staan by die gees en strekking van die beskrywingspunt.“

Dan
Die S
aan die
Formule
in die
Ring va
leerstelli
logiese
der Ker
licht“ e
volgende
En l
Sinode:
„(1) I
geneem
„Het Ze
die ong
in die
„2
lende
redakte
geopenb
April 19
„(3)
hoogleer
die N.G.
uitmaak
Kerk ho
nisskrift
„(4) I
die Kur
licht“
„Wees
uit dat
Ring en
omange
noemde
brei sal
wat dies
dit nie
toekomst

Die l
dat dit
Wat
is sal
Die l
aan „De
1. 'n
aan die
muliere
2. Ver
om te
leerstelli
3. Di
die volg
punte te

Hierdi
dinge
verklari
Die S
enige af
punte l
ding gel
lang.
Die t
gestel, g
van bes
dwalings
lings to
belas sa
predikar
Trans
is beslis
sal h
Vrystaat
was in
Transva
die rigti
Ek kw
Kerk va
is in tr
Die N
punt g
ratore e
kan ont
Daar
kinge re
baar dra
optrede
matigde
te bew
Ook
'n kries
kan uit
wat „H

Dit is
voorstel
Geref. K
helderhe
Die s
en die
daarmee
die nat
menslike
Ous s
1) Is
2) Is
In ve
die Insp
mens d
oordeel
Skrijf er
oor die
In ve
van die
zekere v
walvis,